

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI INNOVATSION FAOLIYATGA
TAYYORLASHNING PEDOGOGIK ASOSLARI

*Buxoro shahar kasb-hunar maktabi
Ona tili va adabiyot fani katta o‘qituvchisi*

N.J.Raxmatova

Maxsus fan o‘qituvchisi

Yu.Yu.Ne‘matova

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bo‘lajak o‘qituvchilarini innovatsion kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonining o‘ziga xos pedagogik, psixologik xususiyatlari haqida fikr yuritilib, o‘qituvchilarida pedagogik innovatsiya nazariyasi va amaliyoti sohasidagi ilmiy ishlarga katta qiziqish uyg‘otishga e‘tibor qaratilgan.*

Kalit so‘zlar: *Pedagog-bo‘lajak o‘qituvchi, innovatsion kasbiy faoliyat, pedagogik amaliyot, kompetensiya, ijodiy yondashuv, pedagogik vaziyatlar, ilg‘or tajriba, distansion, axborot-kommunikatsiya, o‘quv-tarbiyaviy faoliyat, innovatsiya, integratsiya, novatsiya, innovatsiya nazariyasi, kompleks rivojlantirish O‘zbekiston Respublikasi ta‘lim mazmunini modernizatsiyalash munosabati bilan oliy ta‘lim muassasalarida talabalarni innovatsion faoliyatga tayyorlash bo‘yicha ishlar birmuncha jonlandi.*

2017 yilda qabul kilingan «Oliy ma‘lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirishda iqtisodiyot sohalari va tarmoqlari ishtirokini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi qaror kasbiy oliy ta‘limni o‘zgarib borayotgan jamiyat va mehnat bozori ehtiyojlariga tez moslashishga yordam beruvchi yangi ta‘limiy texnologiyalarni, jumladan, distansion, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy qilish va ulardan samarali foydalanishning zarurligi qayd etilgan. Turli kafedralar (ayniqsa, pedagogika va psixologiya kafedralari) o‘qituvchilarida pedagogik innovatsiya nazariyasi va amaliyoti sohasidagi ilmiy ishlarga katta qiziqish uyg‘ondi. Biz tadqiq qilayotgan muammoga oliygohlardagi nisbatan ijobiy siljishlar shakllantiruvchi tajriba-sinovlar o‘tkazishda hisobga olindi. Xalq ta‘lim tizimi oldiga qo‘yilayotgan maqsadlarga erishish, o‘quvchilarning xilma-xil faoliyatini uyushtirish, ularni bilimli, odobli, e‘tiqodli, mehnatsevar, barkamol inson qilib o‘stirish pedagog-tarbiyachi zimmasiga yuklatiladi. Shu sababdan, xalq ta‘lim sohasidagi islohotlarning bevosita davomi sifatida O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta‘lim vazirligi ko‘plab dasturlar tasdiqlangan. Xalq ta‘lim

muassasasining mazkur davlat o'quv dasturi O'zbekiston Respublikasining maktab yoshdagi bolalarning rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablariga muvofiq ishlab chiqilgan me'yoriyhuquqiy hujjat bo'lib, unda Xalq ta'lim muassasasining maqsad va vazifalari, o'quvtarbiyaviy faoliyatning asosiy g'oyalari ifodalangan, shuningdek, bolaning ta'limning keyingi bosqichiga o'tishidagi asosiy kompetensiyalari belgilangan. Bu o'z navbatida Xalq ta'lim tizimida pedagogik jarayonlarni innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilishi zarurligini talab etadi.

Bo'lajak pedagog-tarbiyachilarni kasbiy-ma'naviy jihatdan tayyorlash uchun ta'lim jarayonida ma'ruzalar, amaliy hamda laboratoriya mashg'ulotlari mazmunini yangi yondashuvlar asosida boyitish, shuningdek, pedagogik amaliyot, ma'naviyat kunlari va soatlarini takomillashgan dasturlar yordamida tashkil etishni taqozo qiladi. Xalq ta'lim samaradorligini ta'minlashda pedagog-tarbiyachidan chuqur pedagogik psixologik tayyorgarlik, har bir o'quvchining o'ziga xos jihatlari haqida aniq ma'lumotga ega bo'lishi hamda shaxsiy reja tuzishda quyidagi talablarga qat'iy rioya qilishi talab etiladi: – vujudga keladigan pedagogik muammolarni bashorat qila olishi; buning uchun bo'lajak pedagog-tarbiyachi pedagogik jarayonda vujudga keladigan muammolarni oldindan ko'ra bilish va uni bartaraf etish layoqatiga ega bo'lishi lozim; – vujudga keladigan muammolarni bartaraf etish metodlarini o'zlashtirishi; – vujudga kelgan muammolarni bartaraf etishning eng qulay usullarini tanlay va qo'llay olishi; – o'quvchilarga pedagogik ta'sir ko'rsatish, ularni qo'llab quvvatlash mahoratiga ega bo'lishi; – har bir o'quvchiga individual yondasha olishi; – o'quvchilar bilan ommaviy tadbirlarni tashkil eta olish ko'nikmasini egallashi; – o'quvchilarni kitobxonlik, kitob sevarlikka unday olishi kabilar. Bo'lajak pedagog-tarbiyachi kasbiy mahorati bolalarni maktab ta'limiga samarali tayyorlash imkonini beradi. Pedagog-tarbiyachilarning faoliyatini pedagogik, psixologik, tashkiliy-metodik jihatdan o'rganish natijalari o'quvchilarning o'quv faoliyati samaradorligini oshirishda pedagog-tarbiyachining shaxsiy sifatlari va uning kasbiy tayyorgarligi katta ahamiyat kasb etadi. Shunga ko'ra, pedagog tarbiyachining kasbiy mahoratga ega bo'lishi, bilimdonligi va kreativligi o'quvchilarda ongli faollik hamda mustaqillikni tarkib toptirishning asosiy omili hisoblanadi. Pedagogik amaliyot davrida bo'lajak pedagog-tarbiyachining maktabda amalga oshiradigan ishlari ularda kasbiy mahoratni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagogik amaliyot davrida bo'lajak pedagog-tarbiyachilarda o'z kasbiga moyillik, pedagogik faoliyatga ijodiy yondashish, o'zi egallagan zamonaviy bilimlarni amaliy tajribasida qo'llash, rahbarlik ko'nikmalarini egallash,

o`quvchi shaxsini pedagogik-psixologik jihatdan o`rganish, tahlil qilish, madaniy ommaviy tadbirlarni tashkil etish metodlarini o`zlashtirish kabi ko`nikmalar faollashadi hamda mustahkamlanadi. Bularning barchasi talabalarni tarbiyachilik faoliyatiga tayyorlaydi. Shu bilan bir qatorda bo`lajak pedagog o`qituvchilar o`z kasbiy faoliyatlari davomida amal qiladigan bir qator qoidalarni ham o`zlashtirishlari kerak. Ular: – o`quvchilarda ongli intizomni tarkib toptirish; – bolalarga nisbatan adolatli munosabatda bo`lish; – guruhdagi faol o`quvchilarni qo`llab-quvvatlash va ularga yordam ko`rsatish; – o`quvchilarning mustaqil faoliyatlarini munosib rag`batlantirish;

– o`quvchilar bilan topshiriqlar ustida tizimli ishlash va bu jarayonda ularni faollashtirish; Guruh o`quvchilari orasida tarbiyaviy tadbirlarni tizimli tarzda tashkil etish kabilar. Shu bilan bir qatorda bo`lajak o`qituvchilar innovatsion kasbiy faoliyatga tayyorlashda ma`ruzalar, amaliy va laboratoriya mashg`ulotlari davomida dialogga kirishish, fanga oid yangi ma`lumotlar ustida ishlash, mustaqil bilim olish, manbalar ustida ishlash hamda o`rgangan tajribalarini tahlil qilish muhim o`rin egallaydi. Maktabda sinf faoliyatiga rahbarlik qilish o`ziga xos xususiyatlarga ega. Pedagog-tarbiyachilar bolalarda atrof-muhit, tabiat, nutq va hisoblashga oid dastlabki ko`nikmalarni hosil qilish bilan bir qatorda ularni kompleks rivojlantirishga xizmat qiladigan milliy urfodatlarimizni ham singdiradilar. Ular bolalarda juda yoshlikdan boshlab, haqgo`ylik, bag`rikenglik, birdamlik, o`zaro yordam kabi sifatlarni shakllantirishga intiladilar. Xalq ta`limining sifati ta`limning keyingi bosqichlarida bolalarning bilimlarni sifatli o`zlashtirishlarini kafolatlaydi. Buning uchun xalq ta`lim muassasalarini modernizatsiyalashga oid yagona talablarni ishlab chiqish, ushbu talablar sifatli ta`lim va tayanch ko`nikmalarni hosil qilishni nazarda tutadi. Xalq ta`limni individuallashtirish tamoyili o`zida bir qator talablarni mujassamlashtiradi. Jamiyatning rivojlanishi barobarida shaxs faoliyati ham ko`proq darajada individuallashtiriladi va uning mavqeyi o`zgaradi. Agar mamlakat va jamiyat qanchalik rivojlangan bo`lsa unda har bir inson alohida qadrlanadi va o`z o`rniga ega bo`ladi. Talabalar bugungi kunda ro`y berayotgan voqealar, axborotlar oqimining jadallashuviga ongli munosabatda bo`lish tajribasini egallashlari kerak. Ularda axborotlarni saralash, voqea-hodisalarga obyektiv munosabatda bo`lish ko`nikmalarining hosil bo`lishi nihoyatda muhim. Bo`lajak pedagog-tarbiyachilar kundalik ijtimoiy-siyosiy voqeliklarni tahlil qilish asosida ularni munosib baholash, shu asosda atrofdagilarning xatti harakatlariga tanqidiy munosabatda bo`lishlari lozim. Bularning barchasi o`quvchilarda ma`naviy xislatlarni tarkib toptirish uchun asos bo`lib xizmat qiladi. Xalq ta`lim muassasasi pedagog-tarbiyachilar

bolalarda ijobiy xislatlarni tarkib toptirish bilan bir qatorda, ular xulq-atvoridagi salbiy xususiyatlarning oldini olish, ularni bartaraf qilish tajribasiga ham ega bo'lishlari kerak. Ko'pincha Xalq ta'lim muassasasiga yangi kelgan bolalarda tortinchoqlik, injiqlik, guruh hayotiga moslashmaslik kabi holatlar kuzatiladi. Bunday holatlarni bartaraf etish, bolalarni jamoa hayotiga moslashtirish, ularni muloqot vaziyatlariga olib kirish, ruhiy osoyishtaliklarini ta'minlash pedagogtarbiyachilarning muhim vazifalari sirasiga kiradi. Bolalar xarakteridagi salbiy jihatlarni bartaraf qilishga ko'maklashish, ularni to'g'rilik va haqg'o'ylikka o'rgatish, irodasini mustahkamlash pedagog tarbiyachilarning muhim vazifalaridandir. Bunda pedagog-tarbiyachilar jamoaviy ta'sir ko'rsatish metodidan foydalanishlari kerak. Pedagog tarbiyachilar bolalarni tevarakatrofdagi voqelik bilan tanishtirish, ularni shu jarayonda ishtirok etishlari uchun tayyorlashi kerak. Bolalar oldiga aniq, o'rtacha murakkablikdagi vazifalar qo'yilgandagina, ularda tashabbuskorlik, qiziquvchanlik, faollik ko'rsatish istagi namoyon bo'ladi. Natijada

bolada mas'uliyat hissi paydo bo'ladi, tarbiyachi tomonidan bildirilgan ishonchni oqlashga intiladi. Bolalarning o'z oldiga qo'yilgan topshiriqlarni bajara olishlari ularning xulq-atvorlari tartibga solinishiga ko'maklashadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Interfaol metodlar ;mohiyati va qo'llanilishi/
D.Ro'ziyeva,M.Usmonboyev,Z.Xoliqova– T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2013
2. Musurmonov R, & Musurmonova , M. (2020). Ta'limda innovatsion faoliyat davr talabi.
3. Pedagogik mahorat. Mavlonova r.,Abdurahimova d. T.: Fan va texnologiyalar. 2012-yil

